

mestre og medlemmer af byens råd, i alt 319 personer i det behandlede tidsrum. Analysegruppen omfatter således i alt 563 personer. I en række kapitler undersøges gruppernes struktur, rekruttering, politiske funktioner, økonomiske grundlag, livsstil, holdninger og normer samt medlemmernes rolle som mæcener og deres oplæring af den unge generation – de unges socialisation, som Burke foretrækker at benævne det. I det afsluttende kapitel behandles de ændringer i de nævnte forhold, der skete i periodens løb. Det konkluderes, at der i begge eliter skete et attitudeskift – fra en »entrepreneur«- til en »rentier«-holdning – i periodens løb. Dette indtraf i Venezia i begyndelsen og i Amsterdam i slutningen af 1600-tallet.

Forfatteren beskriver sin metode som kollektivbiografisk. Denne metode kan kun føre til bæredygtige resultater under én af to forudsætninger: enten må alle relevante oplysninger foreligge om samtlige medlemmer af analysegruppen – her 563 personer – eller også må det kunne afgøres, i hvilken udstrækning den gruppe, hvorom de relevante oplysninger foreligger, er repræsentativ for gruppen som helhed. Ingen af disse forudsætninger er opfyldt i dette tilfælde. Burke betoner selv informationsgrundlagets ufuldstændighed, og han anstiller ingen som helst seriøse overvejelser over repræsentativitetsproblemet. Hans metode er derfor ikke kollektivbiografisk, men består i dristige generaliseringer på grundlag af nogle få oplyste tilfælde. Denne helt afgørende metodiske brist bevirker, at hans konklusioner hviler på et uacceptabelt løst grundlag.

I lyset heraf er arbejdets øvrige svagheder nærmest uden interesse, selv om de såmænd er talrige nok. Eksempelvis savner man en fornuftig begrundelse for den sammenlignende approach; arbejdets resultater dokumenterer nemlig ikke nødvendigheden af den noget søgte sammenligning af de to byers eliter. Komparation synes dog noget nær en besættelse hos forfatteren – selv ikke kinesiske mandariner og Yurok-indianere går ram forbi. Til gengæld lægger han ikke megen vægt på konsistens i argumentationen, der den ene gang efter den anden glider, så han ved afslutningen af en tankerække har fjernet sig milevidt fra dens udgangspunkt.

Burke har slået ikke mindre end to moderigtige fluer med ét smæk: han har ikke blot studeret eliter, men har også kompareret dem. Arbejdet er dog så stærkt præget af manglende grundighed, bristende metodisk stringens og inkonsistent argumentation, at hans resultater nærmest er uden interesse. – Forfatteren karakteriserer overbærende den ældre socialhistorie som »the old curiosity shop«. Man finder sig dog ulig bedre tilpas i denne antikvitetshandel end i Burkes modebutik: I den førstnævnte har man dog immervæk mulighed for at finde gedigne gamle kvalitetsting.

Knud J. V. Jespersen

Hans-Jörg Herold: Markgraf Joachim Ernst von Brandenburg-Ansbach als Reichsfürst. Schriftenreihe der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften, bd. 10. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1973. xi+284 s. DM 56.

»Hvis man vil handle, må man være med på markedet« (»Qui veut trafiquer, se doit trouver a la faire«) udtalte markgreve Joachim Ernst (1583–1625) engang. Denne grundsetning karakteriserer iflg. Herold markgreven af Brandenburg-Ansbachs politiske tænkning, der også prægedes af, at han ikke altid kunne skelne mellem drømme og realiteter. Som søn af kurfyrst Johan Georg af Brandenburg i dennes tredje ægteskab med Elisabeth af Anhalt-Zerbst fik Joachim Ernst 1603 tildelt det til kurhuset hjemfaldne Ansbach ved Nürnberg. Bogens hovedvægt ligger på ydre forhold og storpolitik, f. eks. Joachim Ernsts virksomhed indenfor Den evangeliske union, hvor han blev generaløjntant, men i øvrigt stod under stærk indflydelse af sin onkel, Christian af Anhalt. Kun et par kortere kapitler

behandler indre styrelse og forvaltning i Ansbach. En vis interesse specielt for danske historikere har skildringen af Johann Philipp Fuchs von Bimbach, der faldt i Christian IV.s tjeneste ved Lutter am Barenberg 1626. Han var indtil 1610 Joachim Ernsts nærmeste og særdeles indflydelsesrige rådgiver.

Bogen blev i 1970 antaget som disputats ved universitetet i Kiel, men er siden forøget. Utrykt arkivmateriale er i vidt omfang benyttet til det solide arbejde. Dog mener Herold, at en række af de hemmeligste aftaler fra begyndelsen af Trediveårskrigen næppe har været nedfældet skriftligt. Derfor kan man ikke endeligt bestemme Joachim Ernsts del af ansvaret f. eks. for Frederik af Pfalz' modtagelse af det böhmiske kongevalg. — Herold har siden haft anledning til at skrive mere kortfattet om Joachim Ernst i »Neue deutsche Biographie«, bd. 10, 1974, s. 439–440.

Jørgen Steen Jensen

Władysław Czapliński & Józef Długosz: Życie codzienne magnaterii polskiej w XVII wieku (De polske magnaters dagligliv i 1600-tallet). Warszawa, PIW, 1976, 266 s., 48 plancher. Pris: 60 złoty (5.00 \$).

Den franske serie fra Hachette-forlaget »La vie quotidienne« har siden 1960 nydt stor popularitet i Polen. Der er kommet en snes titler i oversættelse, og derudover har den inspireret til en halv snes originale arbejder, bl. a. Teresa og Ryszard Kiersnowskis om det tidlige middelalderlige Pommern, Maria Boguckas om Gdańsk i 15- og 1600-tallet samt Czaplińskis bog, som her skal omtales.

I 1500-tallet anså man en mand, der ejede over 20 landsbyer, for en magnat, men i næste århundrede skulle man helst have over 50, før man blev regnet med. Ikke enhver af de 140 polsk-litauiske senatorer var en magnat, for ofte var »mindre kastellanier« nemlig i hænderne på folk, der hverken var rige eller indflydelsesrige. Omvendt fik rigets mægtigste mænd undertiden først sent i deres liv sæde i senatet. I forordet sættes antallet af magnat-familier til højst 4 % af szlachtaen, men et konkret tal nævnes vist ikke i bogen. En antydning giver en optælling af gravkapeller med kuppel fra perioden 1590–1630, hvor der i den polske del af staten blev bygget over 80. Når enkelte navne nævnes hyppigt, skyldes det dels forhåndenværende fremstillinger og dels kildematerialet. Blandt trykte kilder mærkes især A. St. Radziwiłłs »Memoriale«, der også for kulturhistorien er en udtømmelig kilde (jfr. bd. 76, s. 272–273), mens der blandt utrykte kilder særlig er henvisninger til regnskaberne fra fyrst Władysław Dominik Zasławski. Vi får et vist begreb om magnaternes magt, når vi hører, at Stanisław Lubomirski havde et hof på 270 personer, en hær på 600 mand og en indtægt på formentlig over 300.000 polske złoty (der sættes til 1/3 daler). Zasławski havde et hof på 300 personer, en hær på 150 mand og indtægter på 200.000 złoty (flere af disse tal beror på et kvalificeret skøn). Af finkulturelle interesser havde magnaterne især arkitektur og musik, nogle af dem havde betydelige hofkapeller.

De fleste afsnit er skrevet af Czapliński, kun kapitlerne om musik og teater, bogsamlinger og mæccenvirksomhed er skrevet af Długosz. I øvrigt omtales alle tilværelsens aspekter, fra det rent private til det storpoltiske, og hovedvægten lægges på tiden før den hærgende Svenskekrig (1655–60). De tidligere generationer var ofte klar over deres pligter, mens der i århundredets sidste tredjedel var opløsningstendenser. De skyldtes iflg. Czapliński, at magnaternes rigdom og privilegier uundgåeligt dømte dem til degeneration og fald, et fald der desværre i næste århundrede trak hele staten med sig.

Jørgen Steen Jensen